

UKZ

LISTOPAD 16, 2015 U KOSTRENI U JAMI BEZDAN STRATIŠTE OKO 1.500 VOJNIKA, ŽENA I STARACA

Bezdan, Brezdan, Bezdanka – isti su nazivi za još jedno (ne)poznato partizansko stratište. 27. travnja 1945. godine u ovoj je jami svoje živote tragično, bez suđenja i dokazivanja krivnje, izgubilo oko 1500 ljudi, žena, staraca... Možda bi svaki spomen na ovu jamu bio izgubljen da me u ubijenima nije bio i sušaški župnik Martin Bubanj, tako da je katolička crkva uspjela sačuvati kakav-takav spomen na ovo partizansko stratište.

O tome se prvi puta progovorilo tek nakon raspada bivše Jugoslavije, a pristup na to područje je bio zabranjen, pošto je tu bio teren jugo-vojske. Nakon strašnog masakra, jama se zatrpana raznoraznim smećem, a onda i otpadnim materijalom iz «Vulkana». Iako i danas kada dođete na Bezdan i razgrnete zemlju, na dubini od par centimetara možete naići i na crnu tvar praškaste strukture.

Na prve navode o ovoj strašnoj tragediji uslijedila su reagiranja domaćih, kostrenskih partizana. Prvo su govorili da je tu bacana stoka. Nakon toga su govorili da je ipak bilo tu i pogubljenih ljudi, ali da su to bili prije svega Nijemci koji se nisu htjeli predati i par domaćih izdajnika.

A istina je, ipak ponešto drugačija. Zahvaljujući i ponajprije upornom radu Josipa Manjgotića, sadašnjeg župnika župe sv. Kiriila i Metoda, a nasljednika gore pogubljenog župnika Bubnja. On je godinama, još u olovnim vremenima, svake godine na dan Bubnjeva pogubljenja, 27. travnja, slavio u župnoj crkvi spomen-misu za njega. Također je godinama potihom sakupljao podatke i dokumente o Martinu Bubnju i izjave različitih svjedoka.

Naši stari su govorili da je kolona pogubljenih bila duga od Rijeke do Kostrene, zna i preko pet kilometara. Neke su dovozili kamionima. Okupljanje je bilo kod zgrade stare škole, danas zgrade Općine Kostrena. Tu su ljudi bili uvučeni do sumraka, a onda vezani žicom sprovedeni do Brezdanke, mučeni i ubijeni. Jedan je uvijek uspio izvući živu glavu nakon što ga je jedan od partizanskih kapetana izdvojio iz reda kao pekara. Godinama su se na kostrenskim plažama pojavljivali leševi, ali sad je pitanje da li su to zaista isplivavale žrtve Bezdana ili nešto drugo.

Župnik Manjgoti je tijekom godina istraživanja uspio saznati i za izravne počinitelje tog zločina: »Jedan od izvršitelja još je uvijek živ, a dvojica su umrli. Ja sam s njime razgovarao, ali kada se o tome povede razgovor, ne može ništa kazati. Tada je bio dvadesetogodišnjak« (»Na Sušaku podignuta prva spomen-ploča žrtvi komunističkog nasilja u Hrvatskoj«, »Novi list«, 18. svibnja 1995, str. 5). Emil Kratil, majstor za glasovire, koji je u lipnju 1945. najprije bio raspoređen u skupinu za pogubljenje a potom ipak nad samom jamom pušten, puno je godina kasnije opisao susret s jednim od egzekutora nad jamom Bezdani: »Ovo vam priopćavam jer sam danas doživio udar da mi je došlo zločin i jednog od kostrenskih partizana, dolaze i do obitelji, gdje sam bio pozvan da ugodim glasovir« (»Zvona«, Rijeka, travanj 1995. str. 4). Lucija Cibić iz kostrenskog zaselka Šodića slučajno se zatekla u blizini stratišta i vidjela Bubnjevo pogubljenje: »Mi žene smo otišle tamo vidjeti. Ali smo ih vidjele još žive kad su ih do jame dopeljali. Sakrile smo se iza jedne šmrike, daleko, ne blizu. Vidjeli smo da su doveli dvije osobe, postavili su ih kraj jame. Dovedi su ih partizani. Najprije su njega nešto ispitivali, pa su ga svukli, dali su mu molitvenik da moli. Vidjela sam ga ovako, iz profila. Ona je gospođa htjela vriskati. A mi nismo smjeli ništa da ne bi nas u jamu hitili. I tako smo mi kroz grm špijali. Onda su veleasnog opalili tu (pokazuje zatiljak) i bacili u jamu. A poslije su i gospođu, lijepu gospođu, od najviše pedeset godina. Onda smo pobigli sa blagom« (»Zgrušana krv do gležnja«, »Veernji list«, 1. rujna 1990, str. 10).

Srećko Fužinac, voditelj nekadašnjeg istražnog centra Komisije za istraživanje ratnih i poratnih žrtava za područja bivših općina Delnice, Crikvenica, Šabbar, Krk, Mali Lošinj, Opatija, Rab, Rijeka i Senj, opisao je cijeli partizanski postupak: »Ljude su okupili u kostrenskoj školi te u jednoj sušnji kojim su odakle su ih potom u više navrata, u kolonama odvodili do kostrenske jame Bezdani, njihovog stratišta. Tu je mu ki

ubijeno, prema iskazima svjedoka, nekoliko stotina ljudi vezanih žicom, preklanih i strijeljanih uz zapomagaju i vrisak i jauke... Pristup jami tada i još mnogo nakon toga bio je zabranjen, a kasnije je minirana, zatrpana vapnencem i potom postala najobičnijim odlagalištem otpada« (»Na Sušaku podignuta prva spomen-ploča za žrtvi komunisti kog nasilja u Hrvatskoj«, »Novi list«, 18. svibnja 1995, str. 5).

Uz ostalo Fužinac je i izjavio: »Dok su počinitelji ovog strašnog zločina u Kostreni, poslijeratni partizani, njihova imena poznata, a poznato je i to da nisu bili Hrvati, doživjeli i živjeli u potlačima, dotle su njihove žrtve ponižavane a njihov strašni grob pretvoren je u smetlište« (isto, str. 4). Starica Antonija Kerner prisjetila se također tih mučnijih dana: »Usred ljeta punih pet dana i noći uz jamu odjekivala je paljba. Potom su pucnji prestali, ali se ušlo dozivanje u pomoć...« (»Večernji list«, 25. kolovoza 1990, str. 10). 2002. godine nekolicina ljudi je svojim rukama podigla spomenik žrtvama partizanskog terora, bez ikakve financijske pomoći države ili općine. Nakon dovršetka spomenika, organizirano je hodočašće. Bio je sunčan i vruć dan, povorka se sakupila ispred zgrade Općine i krenula križnim putem do Bezdana. Bilo je tu i mladih i starih, djece, žena, starica u crnini koje su molile i plakale... Josip Manjgotić je održao prekrasnu misu: «Došli smo ovdje sa strahopoštovanjem jer je svaki grob za nas vjernike sveto mjesto. Ova je jama natopljena krvlju mnogih ali i mržnjom koja još lebdi u zraku, a što smo osjetili i prošle nedjelje. Zločini nikad ne zastarjevaju, pa i gadosti učinjene na ovom mjestu su vapiju i grijesi do neba, bez obzira da li spadaju u crvene ili crne. Ipak, za našu državu zločini nisu jednaki, jer jedino su nacizam i fašizam doživjeli osudu, ali ne i komunizam kako su to učinili Europa i svijet. Ovdje smo kao molitelji, a ne tužitelji i istražitelji što bi drugima trebao biti posao.»